

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

ק"ט.

עין משפט גד מצוה

כפ א מיי פ"ג מהל
נלות הלכה א סמג
עשין לו טושיע ח"מ סי'
יעת ספיק ג:

רבינו גרשום

לעולם בתי אבות קהיבי.
ובדין הוא דלא היה ליה
למיושב אלא שיתא ואמאי
קא חשיב בנות צלפחד
משום האי חידוש שנטלו
חלק בכורה. אלמא ארין
ישראל מוחזקת היה להם
ולא ראוייה דאי ואמאי
קא קייל דאין הכבור
נטול בראין בכמוזק;
למאן דאמר ליוצאי מצרים
נחלקה. נטלו בזכות
אביהן: הא דהוה בר עשרים
כשבאו ארין נטלו בשביל
צטפון. אבל אי לא הוה
עשרים דאבתי טפלים נהוה
נטלו בזכות אביהן בתורת
נחלה: בתורת אהלים.
שהיה מוחזק בידן מטלטלין
שהיו רוצין לקבוע לארין
מהן נטלו שני חלקים
ולא בגופה של קרקע
מפני שראויה היא: ויפלו
חבלי מנשה עשרה. דמשמע
דבארין גופה נטלו חלק
בכורה:

לעולם בתי אבות קא חשיב. ולא טפלים חוץ מננות לפחד דקחשיב
ד' חלקים שלהן ואשמועינן דדרשינן האי קרא דנתן תמן [במדבר טו] דמינייה
נפקא לן ד' חלקים על ידי שאנו דורשינן והעברת [שם] זו חלק בכורה
אלמא אשמועינן דלא"י מוחזקת היא להן מציאת מצרים ואף על פי
שעדיין לא נכנסו בה: הא. דקתני
זכות אבי אביהן אצל לא זכות
עממן: כמאן דאמר ליוצאי מצרים.
נחלקה הארץ ולא לצאי הארץ:
הא. דקתני זכות עממן כמ"ד לצאי
הארץ וכגון דהוה בני כ' כשנכנסו
לארץ: הא והא לצאי הארץ. דאע"ג
דלישא דהיא בימתא דלעיל [קא:] ליכא
לאוקומה אלא למאן דאמר ליוצאי
מצרים דקתני מרגלים יהושע וכל
נטלו חלקם ארבע למימר מסקנה דר'
שמעון בן אלעזר היא לדית דר'
ליוצאי מצרים ולצאי הארץ [קא:]: הא.
דקתני זכות עממן דהוה בני עשרים
כשבאו לארץ: הא. דקתני זכות אבי
אביהן: דלא הוה בני עשרים. כשבאו
לארץ. ובני בני המתלוננים קמיירי
ממתו להן אביהן שהיו בני המתלוננים
ממש כגמדרי והם נשאר טפלים ולא
נטלו לעממן שעדיין לא הגיעו לכ'
וזכות אביהן ממש בני המתלוננים
אין להם לטול שהן ממזרים לא
יאלו ולארץ לא צאו אלא זכות אבי
אבי אביהן דהיינו אבות המרגלים:
שילאו ממזרים וכיון דהך דרייתא
כדי שמעון בן אלעזר מוקמינה לה
לדית ליה תרתי מנאלו אלו בני
בניהן יורשין אותן כננות לפחד
שירשו זנכסי חפר זקנס ואע"ג
דחשיבי טפלים דעלמא דלענין ירושת
אביהן שהיו מיוצאי מצרים לא צעינן
בני כ' כשנכנסו לארץ וחזרה ליכא
למימר דהא רבי שמעון בן אלעזר

תורה אור השלם

1 ויפלו חבלי מנשה
עשרה לביד מארץ הגלעד
והקשו אשר מעבר לירדן:
יהושע יו י ה
2 ויתקדשם את השבת כי
קדש הוא לכם מחלליה:
מות יומת כי פל העשה בה
מלאכה ונברכה ה'אש
ההוא מקרב עמיה:
שמות יד י

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הא דהוה וכו'
הן גענו אבדנו טולנו:
(ב) בא"ד הא והא ליוצאי
מצרים והא דהוה ל"ל תיבת
והא נמקן:

מוסף רש"י

ואין הכבור נטול בראיו
בכמוזק. כנכסי שאל היה
אביהן מוחזק כשעת מיתמו
אצל ארין היו לפול לו
ביושה ופלו להן למה זמן.
אין הכבור נטול פי שנים בתן
(בכורות גא):

מוסף תוספות

א. והלא המרגלים מתו
בשנה השנית שבאו
במדבר ובניהם נשתחו שם
אח"כ שלשים ותשע
שנים. ריעי"ח.

ובזכות אבי אמותיהן. וכגון שלאבי אמותיהן לא היו בני כ'
אם זנות דאם לא כן היו בני יורשין ודא"ת ומי החזיר
להן וי"ל כגון שהיו אחים לאבי אמותיהן שהיו להם בני והחזירו
בנים לאבותיהם וחלקו זשוי: הא. דהוה בני עשרים כו'. כזנייה
אי אמה מואל שלל היו בני עשרים
כמו שפירש בקונטרס דבליעת קרח
נמי היתה מיד אחר המרגלים כ' כמו
שהציא מספר עולם דקתני אחר
ציאת מרגלים היתה בליעת קרח ואם
לא סמוך היה מאי קא משמע לן
וכן משמע נמי מדאמרי הן גוענו (א)
כולנו אצדנו (במדבר י) ומתרגם הא
מיננא קטילת חרצא הא מיננא
בליעת ארעא הא מיננא מתו צמותנא
שששה מספר הללו היו רכזין
מדמדכרי להו אהדי וקטלת חרצא
היינו מעשה מרגלים כדכתיב (ש יד)
ויכוס ויכתום וגו' ואין להקשות אמאי
הוצרך לומר זכות אבי אביהן לימא
זכות אביהן ממש דהיינו בני מרגלים
ובני המתלוננים לעממן אותן תנא
אתא לאשמועינן שפילו אותן שלא
נטלו מחמת עממן שלא היו בני כ'
כשבאו לארץ ולא נטלו נמי זכות
אבותיהן ממש כגון שמתו כמדבר
ולא נטלו נמי ע"י חזרה שלא נולדו
להן שום בן שהיה בן עשרים אפילו
הכי נטלו זכות אבי אביהן אע"פ
שצא להן מחמת מרגלים ומתלוננים
ודא"ת אמאי לא קאמר הא והא
ליוצאי מצרים והא דהוה אביהן ממש
בני מרגלים ומתלוננים בני עשרים
כשילאו ממזרים דהיינו מחמת עממן
שלא צא להן מכח מרגלים ומתלוננים
והא דקאמר זכות אבי אביהן
שלא היו אבותיהן בני עשרים ציאת
מצרים ובשלמא אי הוה אמר דבניהן

לעולם בתי אבות קא חשיב והא קא משמע
לן דבנות צלפחד נטלו חלק בכורה אלמא
א"י מוחזקת היא אמר מר והבנים נטלו
זכות אבי אביהם ובזכות אבי אמותיהן
והתניא זכות עממן לא קשיא הא כמאן
דאמר ליוצאי מצרים הא כמאן דאמר לבאי
הארץ ואיבעית אימא הא והא לבאי הארץ
ולא קשיא הא דהוה בן עשרים הא דלא
הוה בן עשרים: ושהיה בכור נטול שני
חלקים: ואמאי ראוי הוא (א) ואין הכבור
נטול בראוי בכמוזק אמר רב יהודה אמר
שמואל ביתדות אהלים מתיב רבה רבי
יהודה אומר בנות צלפחד נטלו ד' חלקים
שנאמר ויפלו חבלי מנשה עשרה אלא אמר
רבה ארץ ישראל מוחזקת היא מיתבי אמר
רבי חידקא שמעון השקמוני היה לי חבר
מתלמידי רבי עקיבא וכך היה רבי שמעון
השקמוני אומר יודע היה משה רבינו שבנות
צלפחד יורשות הן אבל לא היה יודע אם
נוטלות חלק בכורה אם לאו (א) וראויה היתה
פרישת נחלות ליכתב על ידי משה אלא
שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן (א) ויודע
היה משה רבינו שהמקושש במיתה שנאמר
מחללי מות יומת אבל לא היה יודע
באי זו מיתה הוא ימות (א) וראויה היתה
פרישת מקושש שתכתב ע"י משה אלא
שנתחייב מקושש ונכתבה על ידו ללמודך
שמגלגלים

ממש של מרגלים ושל מתלוננים עממן מיירי הכל שצאו לארץ והוה
אחי שפיר דלא הוה מצי למימר הא והא ליוצאי מצרים והא (א) והא
דהוה בני עשרים כשילאו דאם כן איך צאו לארץ דבני עשרים כולן
מתו כמדבר ויש לומר דהשתא נמי דליירי צניי צניהם לא מצי
לשנויי הכי דמשמע נמי דצאי הארץ נטלו זכות עממן ולא שאבותיהן
נחלו והירישו להן: **מתיב** רבה רבי יהודה אומר בנות צלפחד
נטלו ארבעה חלקים שנאמר ויפלו חבלי מנשה עשרה. וקרא ע"כ
לא איירי צימדות ואהלים אלא בחלוקה וליכא למימר דלמא חלתא
אחי דאבא הוה להו דלא הוה צוה שום מדוש דהא חלק בכורה לא
נטלו ודא"ת לא הוה ליה לקרא לאחשביניהו אלא דבתי אבות גרידא
דפרקי רב פפא לעיל אי טפלים קא חשיב טובא הוה:

יודע היה משה שבנות צלפחד יורשות הן. אע"פ שלא נאמרה
פרישת נחלה יודע היה משה מטעם דלקמן אם כן אנו
נייש אם כנת תמיצם אמנו: **שנאמר** מחללי מות יומת
אבא לא היה יודע באיזו מיתה נהרג. ואם תאמר למה היה מסתפק
היה לו לדון במתק דכל מיתה האמורה בתורה סתם חנק ויש
לומר דמסבא היה נראה לו שגדון בסקילה כעובד ע"ז דבכל דוכתא
(חולין ה). אמר דדומה שבת לע"ז דהיינו מחלל שבת צפרהסיא לעובד
ע"ז וצריך לומר דסבר כרבנן ולא כר"י דאי כר"י יהודה דאמר צאלו הן
הנשרפין (סנהדרין ב: א) עד שיודיעוהו צאיו מיתה הוה נהרג דלדידיה
אמר התם הדוראת שעה היתה (א) (דאם) כן לא ידע משה שדינו במיתה:
אילו

לית ליה חזרה דמהיכא מייתי הא משמע ליה קראי תרוייהו לגופייהו
ואפילו אם תמצי לומר דהא סיפא לאו ר' שמעון היא איכא לאוקומה
דנטלו זכות אבי אביהן ע"י חזרה כגון שהיו להם למתלוננים
אחים שלא היו בני כ' כשעת הגזירה ולא מתו כמדבר דהא לא
נגזרה גזירה על פחות מבין כ' [קא:] וכשנטלו חלקם בארץ החזירו אלל
(א) אביהן מה עשו האבות חזרו והירישו נכסיהן לכל יוצאי יריכן
בין לאחי המתלוננים בין לבני בני המתלוננים דכולן יוצאי חלציהן
היו וחולקים אחי המתלוננים עם בני נכדיהן זשוי דאע"ג דטפלים
לא שקלי בזנפי נפשיהו ירושת אבות מיהא קסקלי כדאמר בבבית
צלפחד דהוה להו כטפלים שאין להן חלק לעממן וחלקו עם אחי
אביהן זנכסי חפר. והבנים דקתני היינו בני הבנים דבן בנו של
אדם קרוי בנו כדאמרינן לקמן בני שמעון (דף קמג): ואבי אבי אביהן
קרי ליה אבי אביהן דבני המתלוננים עממן ליכא למימר דלא הוה
בני עשרים דקיימא לן בשנה שניה שלח משה מרגלים ותניא בסדר
עולם אחר ציאת מרגלים היתה בליעתם של קרח וכו' ציוס נשרפו
המתלוננים מנאלו שבניהן כשבאו לארץ הוה בני ל"ח שנה שכן
עמדו ישראל כמדבר אחרי כן: (ת'. ו) ופיי האי לישנא בתרא לית
להאי תנא דברייתא דלעיל דיהושע וכלב נטלו כלל חלק בשביל
מרגלים והאי קרא דחיו מן האנשים לא דריש ליה אלא כפסטיה. (ת').
ראויה היא. לחפר ולצלפחד משמתו כמדבר אצל לא החזקו בה
מעולם שהרי לא צאו לארץ: ואין הכבור נטול בראוי. לקמן
צפרקין (דף קדג): **צימדות אהלים**. כלומר במטלטלין שהיה להם
במדבר כגון ימדות שחוקעין בהן אהלים ושאר מטלטלין שהן
אדם כמדבר בלא אהל אצל נחלת ארץ ישראל לא נטל חלק בכורה וכל
לכד מחלק בכורה דמיירי במטלטלי: **חבלי מנשה**. היינו קרקע שחולקין
ליוצאי מצרים כדכתיב [שמות ו] ונתתי אותה לכם מורשה כלומר אני נתתיה לכם ירושה: **יודע** היה משה רבינו שצנוה לפחד ירושה הן.
כמו בן שהרי דיין נטוון צמרה כדאמרינן בסנהדרין (דף נג). וכדכתיב [שמות טו] שם שם לו חק ומשפט ומעשה דבנות צלפחד בעצמות מואב צסוף
המ' שנה ועוד דליכא למיגף מפרשת יצמין שהבת כן כדכתיב [דברים טו] ומת אחד מהם וכן אין לו עיין עליו [בבבית כג:] דהא בנות צלפחד משם למדו
כדלקמן [ע"ב] אם כן אנו ניירש ואם לאו תמיצם אמנו: **וראויה היתה וכו'**. ולא תאמר אם לא דברו בנות צלפחד ולא נתייב מקושש היו
שמי פרישית הללו חסרין מן התורה והכי נמי איכא למימר שהרבה מנות חסרים מן התורה לפי שלא אירעו המעשים: **שמוקשש**
במיתה. ואף על גב דכתיב [במדבר טו] כי לא פורש מה יעשה לו היינו שלא היה יודע אם בסקילה חמורה אם בתקן הקל כדמפרש ואזיל:
שמגלגלים